

Mihai C. V. CORNACI
Coriolan CHIRICHEȘ

UN DENAR EMIS PENTRU JULIA TITI

Moneda mai jos prezentată a fost achiziționată pentru colecție în anul 2011, prin amabilitatea domnului Gavril Lavric, pasionat colecționar de medalistică din Gura Humorului. La rândul său, cu mulți ani în urmă, posesorul a achiziționat moneda de la un profesor de istorie din localitate. Deoarece acel prim posesor avea și alte monede romane imperiale și republicane s-ar putea admite și ipoteza că au fost găsite în spațiul geografic apropiat.

Deși moneda este cunoscută de specialiști și de unii colecționari, fiind prezentată în cataloagele de specialitate¹ și prezentă în unele licitații, frumusețea și gradul ei de raritate ne-a determinat la această sumară prezentare. Prin statutul ei de membră a familiei imperiale, puținele emisiuni ce i-au fost dedicate Juliei Titi confirmă șirul rafinat al portretelor din întreaga iconografie feminină² de pe emisiunile monetare realizate în special în perioada imperiului. Și în cazul monedei ce o supunem atenției, se poate observa rafinamentul cofurii, a îmbrăcămintei și, în special, aspectul expresiv al efigiei.

Aceasta ne obligă a remarca arta monetară din acea perioadă, moneda prezentată punctând evoluția de la efigiile din perioada Republicii până la cele de după scindarea imperiului. În cazul Juliei Titi, eleganța personajului poate fi ușor dedusă și privind statuia de marmură ce se găsește la Roma în Muzeul Vaticanului³.

Flavia Julia Titi (13 Septembrie 64–91)⁴, fiică (unicul copil) a lui Titus (Titus Flavius Vespasianus) (39-81 d. Hr.), împărat între 79-81 d.Hr. care a încercat să o căsătorească cu fratele său Domițian⁵ (51-96 d. Hr.), fiul mai mic al împăratului Vespasian (69-79 d.Hr.). A fost căsătorită⁶ cu Flavius Sabinus, vărul lui Titus. În anul 79 d. Hr. a primit titlul de Augusta⁷, iar după moarte (înainte de anul 90 d. Hr.) i s-a acordat apoteoza. Această practică de slăvire și glorificare a fost specifică antichității greco-romane iar la Roma și-a găsit expresia începând cu Augustus (27 î.Hr. – 14 d.Hr.). În plus, în Dinastia Flavilor (care a durat 27 ani) Titus a impus Senatului să-l apoteozeze pe tatăl său precum și zeificarea Domitillei (mama sa)⁸.

¹ RIC – 386.

² v. Ion Donoiu, *Efigii feminine pe monedele romane*, EST, București, 1983, *passim*.

³ Dumitru Tudor, *Enciclopedia civilizației Romane*, EȘE, București 1982, p. 395.

⁴ Wikipedia.

⁵ Dumitru Tudor, *op. cit.*, p. 395.

⁶ Ion Donoiu, *op. cit.*, p. 77.

⁷ Titlu acordat împăraților până la Dioclețian, când se acordă numai împăratului titular (epitet – preamărit, preaslăvit).

⁸ M. Cary, H.H. Scullard, *Istoria Romei până la domnia lui Constantin*, ediția a-III-a, edit. ALL, București, p. 473; Ion Donoiu, *op. cit.*, p. 17.

Avers**Revers**

Av. Bustul drapat al Iuliei în profil spre dreapta purtând diademă peste părul prins în coșițe.

Circular legenda:

IVLIA/AVGVSTA/TITI/AVGVSTI F. c.p.e.

(în text: F – *felix* – fericit)

Rv. Central Venus în picioare, acoperită mai jos de mijloc, văzută din spate, înclinată spre o columnă, ținând în mâna stângă un sceptru lung, iar în dreapta un coif (?).

Legenda scurtă dispusă simetric în fața și la spatele personajului:

VENVS – / – AVGVST c.p.e.

Pe o monedă din altă emisiune prezentată în bibliografia citată – doar **AVG.**

Este lesne de înțeles asocierea cu această divinitate complexă, zeiță a iubirii, protecția naturii și a fertilității ce o avea corespondentă în lumea elenistică pe Afrodita – Zeița frumuseții, a fecundității, căsătoriei și familiei.

– Ag - φ 20mm; ± = 2 mm; Av-Rv ↓↑; 3g.

Un studiu mai aprofundat al efigiilor feminine pe monedele romane a reușit cercetătorul Ion Donoiu, în care se evidențiază diferite aspecte fizionomice ale portretelor prezentate, insistând pe accentuarea caracterelor individuale ale personajelor de pe monede. În cazul Juliei Titi – autorul prezintă¹ o monedă de un *dupondius*² care are pe avers bustul Juliei în care apare ca o femeie tânără, frumoasă, cu părul îngrijit adunat la spate în coc. Artistul monetar a reușit să îmbine armonios trăsăturile fizice cu aspectul creat de îmbrăcăminte și coafură, reușind un modelaj nuanțat în relief.

Analizând comparativ cele două portrete dependente în mare măsură de talentul gravurilor cât și de stilul epocii, se poate ușor observa, în acest caz, evoluția fizionomiei la vârste diferite. Se poate deduce faptul că de puținele emisiuni cu Julia Titi este posibil să se fi îngrijit tatăl ei, iar ca tiraj pe emisiune numărul exemplarelor să fi fost limitat, comparativ cu cel al emisiunilor împăraților.

În același sens, al deducerilor, se poate presupune că generozitatea excesivă a lui Titus a dus trezoreria în stare de suferință, încât Domițian a fost nevoit să apeleze la măsuri ferme spre a reuși să echilibreze situația financiară și să realizeze o îmbunătățire stării finanțelor imperiului și, temporar, și a calității monedelor care începuse să se deprecieze încă din perioada lui Nero (54-68 d. Hr.).

ONE DENARIUS EMITED FOR JULIA TITI

(Summary)

The authors analyse the Denarius (main ancient roman silver coin) emitted by the roman emperor Titus (79 – 81 AD, from Flavia Dynasty), personalized for his daughter Julia.

¹ *Ibidem*, p. 77.

² Monedă romană imperială din aramă (12,75 ÷ 15g – φ24-28mm) egală cu ½ sesterțius sau 2 ași).